

*І. Іваницький, к. е. н., Я. Сибаль, к. е. н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування аграрного сектору економіки держави важливим є пошук шляхів ефективного функціонування продовольчого ринку, який передусім визначає рівень забезпеченості населення продуктами харчування. Серед сукупності продовольчих ринків одним із важливих для України є ринок цукру. Стабільне функціонування вітчизняного ринку цукру – запорука соціально-економічної стабільності та зростання добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найпереконливішим критерієм стабільності того чи іншого ринку є динаміка цін товару, який на ньому продають. Звідси аналіз цінової кон'юнктури вітчизняного ринку цукру дає змогу виявити найсуттєвіші фактори ціноутворення, а отже, розробити обґрунтовані заходи ринкової стабілізації. Дослідженню особливостей функціонування вітчизняного ринку цукру та всіх його складових присвячено чимало праць вітчизняних учених: В. Бондара, А. Зайця, Є. Імаса, М. Коденської, О. Нів'євського, П. Саблука, В. Юрчишина та ін. Однак, зважаючи на поглиблення інтеграції вітчизняної економіки в глобальний економічний простір, щоразу з'являються нові зовнішні та внутрішні чинники соціально-економічного середовища, які вимагають адекватної дослідницької уваги. Зокрема актуальною є оперативна оцінка чинників ціноутворення на ринку цукру, який за цією характеристикою є дуже нестабільним. Для збереження галузі та підтримання продовольчої безпеки країни нагальною є необхідність змін у механізмі регулювання ринку цукру і пристосування його до вимог сучасності та світової організації торгівлі [1].

На підвищення ефективності роботи підприємств бурякоцукрового комплексу, конкурентоспроможності продукції цукробурякового виробництва суттєвий вплив повинна мати державна підтримка галузі.

Постановка завдання. Основна проблема полягає у пошуку раціонального співвідношення елементів державного та вільного ринкового регулювання, враховуючи умови функціонування та етапи становлення і розвитку ринку, зокрема ринку цукру. Необхідно з'ясувати чинники, які найбільше впливають на ціноутворення на ринку цукру. Результати аналізу дадуть змогу розробити обґрунтовані заходи щодо нівелювання впливів, котрі зумовлюють цінову нестабільність.

Виклад основного матеріалу. Сучасний ринок продовольчих товарів – економічна система, в якій ринковий механізм (ціна, попит, пропозиція) є основним засобом координації у сфері виробництва товарів та розподілу їх серед споживачів. Останніми роками спостерігаємо поліпшення ситуації на ринку продовольчих товарів. У ході ринкових перетворень розвиваються різні організаційно-правові форми господарювання, що сприяє формуванню конкурентного середовища й

розширенню асортименту продовольчих товарів. Стабільним попитом користуються вітчизняні продукти харчування, дещо збільшився експорт аграрної продукції. Проте ринок продовольства є недовершеним, попит на продовольство задовольняється не за рахунок збільшення виробництва продукції, а формується в умовах низької платоспроможності населення, фактичне споживання продуктів харчування не досягає рівня раціональних фізіологічних норм.

Сільське господарство – основний виробник продовольства – функціонує в умовах незадовільного матеріально-технічного забезпечення, слаборозвиненої ринкової інфраструктури, загострення соціальних питань, дефіциту практичного досвіду підприємництва, неефективності заходів державного регулювання. При цьому відсутній комплексний підхід до вивчення стану ринків продовольства. Необхідно систематизувати різні методичні підходи до дослідження товарних ринків. Потребують уточнення критерії оцінки продовольчої безпеки регіону, пріоритети у формуванні споживчого попиту на ринку продовольчих товарів та напрями стабілізації розвитку й підвищення ефективності виробництва продовольства на рівні регіону. Важливість і необхідність вирішення цих складних питань засвідчують актуальність теми дослідження.

Розвиток продовольчого ринку в Україні у контексті світового агропродовольчого ринку визначається умовами і чинниками (насамперед ґрунтово-кліматичними), які у сукупності дають змогу виробляти ті продукти харчування, що є визначальними для європейських держав. Зазначене потенційно допомагає Україні посісти вагоме місце в Європі як потужного постачальника на ринок агропродовольчих ресурсів. Кожний регіон має власну специфіку організації товарних ринків, що, безумовно, впливає на товарообіг та розміщення мережі підприємств збуту та громадського харчування.

Важливим сектором продовольчого ринку України є ринок цукру. Технологічні схеми переробки цукрового буряку і виробництва цукру на заводах України не мають істотних відмінностей від європейських, хоча поступаються їм за рівнем технічних рішень та автоматизації виробництва.

В Україні залишається вкрай недосконалим механізм взаєморозрахунків між бурякосійними підприємствами та цукровими заводами, що не сприяє поліпшенню умов функціонування перших, а других іноді приводить до банкрутства [2].

Нині цукробуряковий продовольчий комплекс відійшов від централізованого управління виробництвом продукції. А це означає, що галузь перебуває в умовах нерегульованого, стихійного, руйнівного ринку. Проблеми бурякоцукрового продуктового комплексу значною мірою породжені загальноекономічною кризою, посиленням низки негативних суб'єктивних чинників, зокрема таких, як збереження адміністративно-розподільних методів у регулюванні економічних процесів, відсутність ринкового досвіду управлінських кадрів, чіткої експортної політики.

Резерви забезпечення конкурентоспроможності цукробурякового комплексу полягають у підвищенні врожайності на основі захисту посівів від хвороб,

шкідників і бур'янів, оптимізації сировинної зони цукрових заводів, підвищення цукристості сировини, технічного переозброєння.

Переробка цукрового буряку на давальницьких умовах не вигідна ні цукровим заводам, ні виробникам сировини. Однак за відсутності власних коштів у заводів, державних пільгових кредитів переробка за давальницькою схемою дає змогу заводам працювати, а виробникам сировини – на мінімальному рівні самозабезпечитися матеріально-технічними ресурсами.

Поштовхом до позитивних зрушень у виробництві найважливіших видів сільськогосподарської продукції виявився попит на зовнішньому ринку. Зміни цін на продукцію аграрного сектору, у тому числі на цукровий буряк, характеризуються позитивними зрушеннями [3].

За останнє десятиріччя структура реалізації продукції рослинництва перетворилася з одноканальної на багатоканальну. При цьому є позитивні і негативні зміни. До негативних слід віднести реалізацію за бартером та населенню в рахунок оплати праці; до позитивних – зростання продажу продукції на ринку [4].

Особливістю організованого аграрного ринку є те, що його неможливо освоїти в окремому регіоні. Загальні принципи та єдині підходи повинні втілюватися в житті одночасно у межах національного ринку і на чіткій нормативно-законодавчій основі.

Висновки. Цукрова промисловість України завжди була стратегічно важливою галуззю і займала провідне місце в економіці країни. Цукор є потенційно високоліквідним товаром як для внутрішнього, так і для зовнішнього ринку. Галузь тісно пов'язана з багатьма іншими виробництвами, а тому і сьогодні залишається найважливішою складовою продовольчої й технологічної незалежності держави [5]. Підсумовуючи, можна стверджувати, що в країні окреслилися позитивні тенденції до збільшення виробництва власного бурякового цукру для забезпечення потреб внутрішнього ринку та значно зросла зацікавленість товаровиробників до вирощування цукросировини, поступово відновлюється конкурентоспроможність та експортний потенціал галузі, створюються привабливий інвестиційний клімат і передумови для виведення її на рівень, як у передових країнах світу.

Бібліографічний список

1. Заец О. С. Сахарная промышленность в Украине. Становление, развитие, реструктуризация / О. С. Заец. – К. : Наукова думка, 2004. – 325 с.
2. Цукробурякове виробництво України: проблеми відродження, перспективи розвитку / [Саблук П. Т., Коденська М. Ю., Власов В. І. та ін.] ; за ред. П. Т. Саблука, М. Ю. Коденської. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2007. – 390 с.
3. Стасіневич С. А. Аналітичний огляд ринку цукру, цінова ситуація на початку 2014 р. / С. А. Стасіневич // Цукор України. – 2014. – № 2. – С. 14–17.
4. Система організаційно-економічних механізмів функціонування основних агропродовольчих підкомплексів рослинництва України / [Шпичак О. М., Боднар О. В., Кобута І. В. та ін.] ; за ред. О. М. Шпичака. – К. : Нічлава, 2009. – 406 с.
5. Цукровий бізнес в умовах національного та світового ринку : матеріали наук.-техн. конф. цукровиків України. – К., 2010. – 226 с.

Иваницький І., Сибаль Я. Формування ринку цукру

Розглянуто стан розвитку ринку цукру. Визначено проблеми, шляхи вдосконалення механізму його регулювання.

Ключові слова: цукор, ринок цукру, продовольчий ринок.

Ivanytskyi I., Subal Ja. Forming of market of sugar

Market of sugar development status is examined in the article. Certainly problems, the ways of perfection of mechanism of his adjusting are considered.

Key words: sugar, market of sugar, food market..

Иваницкий И., Сыбаль Я. Формирование рынка сахара

Рассматривается состояние развития рынка сахара. Определены проблемы, пути усовершенствования механизма его регулирования.

Ключевые слова: сахар, рынок сахара, продовольственный рынок.